

RAPPORT FOR FINANSINSTITUSJONER

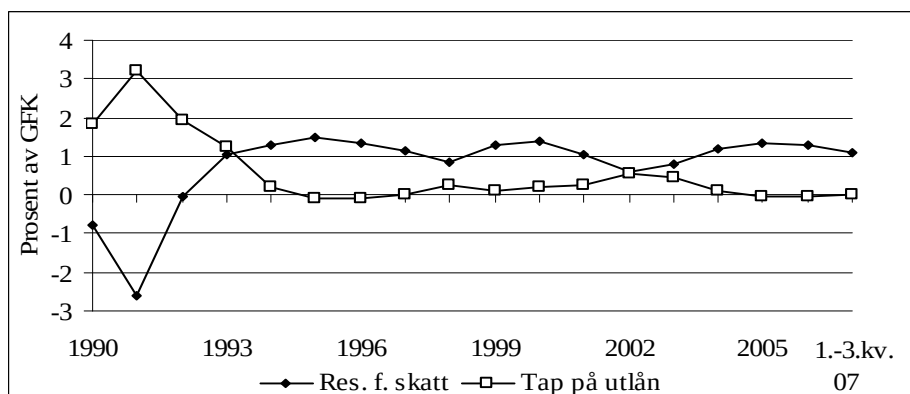
1.- 3 kvartal 2007

Foreløpige tall¹

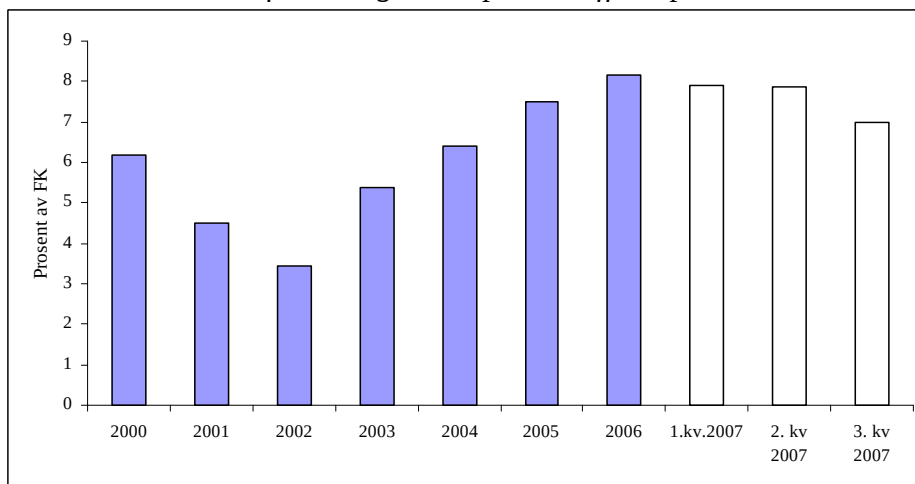
1. Hovedinntrykk	2
2. Makroøkonomisk bakgrunn.....	4
4. Banker	6
5. Finansieringsforetak	12
6. Livsforsikringsselskaper.....	20
7. Skadeforsikringsselskaper	25

VEDLEGG

Resultat og utlånstap i norske banker

Livsforsikringsselskapenes bufferkapital

¹ Alle tall i rapporten er per 16. november 2007

1. HOVEDINTRYKK

Aktiviteten i norsk økonomi er fortsatt høy, og Norge er inne i sitt fjerde år med oppgangskonjunktur. Veksten i BNP-fastland anslås å bli fem prosent i 2007. Det norske arbeidsmarkedet er fortsatt stramt med registrert ledighet på 1,7 prosent ved utgangen av oktober. Uroen i internasjonale kreditt- og pengemarkeder sommeren 2007, utløst av krisen i det amerikanske boligmarkedet, førte til vesentlige prisutslag i flere markeder. Mindre vilje til å ta risiko førte til økte priser på sikre investeringer slik som statsobligasjoner, mens aksjepriser og priser på obligasjoner utstedt av private foretak falt. Etter å ha falt i juli, tok aksjemarkedene seg opp igjen i august. Som følge av usikkerhet om størrelsen og fordelingen av tap på direkte og indirekte eksponeringer mot subprime oppstod likviditetsproblemer og økte pengemarkedsrenter internasjonalt. Vekstanslagene for internasjonal økonomi i 2008 er nedjusterte, men fortsatt høye. Nedsiderisikoen har imidlertid økt betydelig.

Samlet sett var oppgangen i aksjemarkedene sterkere i Norge enn internasjonalt de tre første kvartalene i 2007. Oslo Børs hadde en oppgang på 12,0 prosent mens verdensindeksen økte med 6,4 prosent. Fra utgangen av september frem til 16. november har det vært nedgang på børsene både i Norge og internasjonalt med h.h.v. 3,5 prosent og 4,4 prosent. Samlet for de tre første kvartalene i 2007 har de lange norske rentene (10-årig statsobligasjonsrente) økt med 0,7 prosentpoeng til 4,95 prosent. Tilsvarende renter i USA økte med 0,2 prosentpoeng til 4,6 prosent i samme periode, mens de lange rentene i euroområdet økte med 0,3 prosentpoeng til 4,3 prosent. Fra utgangen av september frem til 16. november har det vært en svak nedgang i norske lange renter på 0,2 prosentpoeng, mens lange renter i USA og euro området har gått ned h.h.v. 0,4 og 0,2 prosentpoeng. Kredittspredene på obligasjoner utstedt av private foretak har imidlertid økt. Hittil i 2007 har Norges Bank økt styringsrenten med 0,25 prosentpoeng seks ganger til 5,0 prosent. Innenlandsk kreditt til publikum viste fortsatt sterk vekst på 14,3 prosent siste år. Ved utgangen av september var årsveksten i utlån til husholdningene 11,8 prosent, mens veksten i tredje kvartal var 10,7 prosent. Årsveksten i utlån til innenlandske foretak var hele 20,1 prosent ved utgangen av 3. kvartal. Veksten i boligpriser har avtatt siden toppen i januar 2007. 12-måneders vekst i prisene på bolig var 5,4 prosent ved utgangen av oktober, mot 19 prosent i januar. Sesongkorrigert har prisene på boliger falt de siste fire månedene.

Bankene hadde samlet et resultat før skatt på 19,7 mrd. kroner etter tre kvartaler i 2007, 1,3 mrd. kroner høyere enn i samme periode i 2006. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) var dette en nedgang på 0,12 prosentpoeng til 1,08 prosent. Egenkapitalavkastningen falt i samme periode fra 15,9 prosent til 14,8 prosent. Resultatene var likevel gode. Press på utlånsmarginene bidro til at netto renteinntekter i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) falt fra 1,62 prosent til 1,51 prosent. I tredje kvartal var det imidlertid økning i nettorenteinntektene i forhold til forvaltningskapitalen. Uroen i finansmarkedene har hatt begrensede effekter på resultatene i norske banker. Norske banker har i liten grad vært direkte eksponert mot amerikanske subprime boliglån. I tredje kvartal har bankene samlet netto kurstap på 1,2 mrd. kroner på rentepapirer knyttet til økt kredittpåslag på foretaksobligasjoner generelt. Fortsatt lave utlånstap preger resultatet, kun 64 mill. kroner i de tre første kvartalene i 2007.

Bankenes sterke vekst i utlån fortsatte i 2007. Utlån til kunder økte med 14 prosent siste år. Vekstraten er påvirket av overføringer av utlån mellom bank og kredittforetak. Overføringene av boliglån fra banker til boligkredittforetak påvirker først og fremst bankens vekstrate til personkunder. Veksten i utlån med pant i bolig til personkunder fra banker var 10,1 prosent, mens veksten for banker og kredittforetak samlet var 14,4 prosent. Den sterke utlåningen til foretak har fortsatt, og veksten i bankenes utlån til norske næringslivskunder var hele 24 prosent. Sterk innskuddsvekst, 16 prosent, økte bankenes innskuddsdekning av utlån. Selv om norske banker har fått økte finansieringskostnader på pengemarkedsfinansieringen, har høy innskuddsdekning redusert effekten av dette på resultatene. Den langsiktige finansieringen har falt noe for de fleste banker i tredje kvartal. For bankene samlet har volum av misligholdte engasjementer blitt redusert sammenlignet med samme periode i 2006. I tredje kvartal benyttet seks banker IRB for beregning av kapitalkrav. I perioden 2007-2009 skal IRB-bankene ha ansvarlig kapital som minst tilsvarer h.h.v. 95, 90 og 80 prosent av minstekravet for kapital etter Basel I. Sammenlignet med forrige kvartal var kjernekapitaldekningen økt eller uendret i

fem av bankene. Fire mindre banker benytter standardmetoden under Basel II. Øvrige banker rapporterer kapitaldekningen fortsatt etter Basel I, og kjernekapitaldekningen for disse falt fra 12,5 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2006 til 11,7 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2007.

Finansieringsselskapene hadde et resultat av ordinær drift på 1,4 mrd. kroner, en økning på 0,2 mrd. kroner sammenlignet med de tre første kvartalene i 2006. I forhold til GFK innebar dette en nedgang på 0,11 prosentpoeng til 1,80 prosent. I forhold til forvaltningskapitalen falt netto renteinntekter. Bokførte tap på utlån var noe lavere enn i tilsvarende periode i 2006. Misligholdte lån har økt med 8 prosent siste år, noe som tilsier at tapene kan øke i tiden fremover. Selskapene hadde fortsatt sterk vekst i utlån. Utlån til kunder økte med 21 prosent siste 12-måneder, som var noe høyere vekst enn ved utgangen av 2006. For selskaper som driver med forbruksfinansiering var veksten i utlån 17,1 prosent, mot 15,9 prosent ved utgangen av 2006. Kjernekapitaldekningen for finansieringsselskapene samlet var 8,7 prosent, en nedgang fra 8,8 prosent fra utgangen av tredje kvartal 2006.

Kredittforetakenes resultat av ordinær drift var 561 mill. kroner, 253 mill. kroner svakere enn samme periode i 2006. I forhold til GFK var dette en nedgang på 0,12 prosentpoeng til 0,15 prosent. Egenkapitalavkastningen falt til 4,2 prosent. Kredittforetakenes utlån økte med nær 30 prosent siste 12 måneder. Korrigert for porteføljeoverføringer mellom bank og kredittforetak var veksten betydelig lavere, 13 prosent. Fem av elleve kredittforetak rapporterte kapitaldekning etter Basel I i tredje kvartal 2007, og for disse falt kjernekapitaldekningen fra 7,9 prosent til 6,6 prosent siste år.

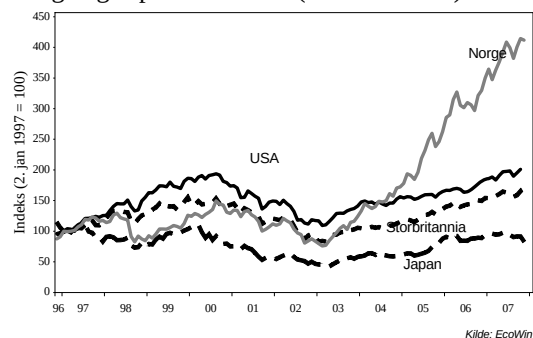
Livsforsikringsselskapenes verdijusterte kapitalavkastning var 8,6 prosent etter tre kvartaler i 2007, mot 5,9 prosent i tilsvarende periode i fjor. Verdijustert kapitalavkastning falt i tredje kvartal. Flere av selskapene har oppskrevet eiendomsporteføljene i tredje kvartal, noe som har bidratt positivt til resultatet. Samtidig har netto urealiserte tap på obligasjonsporteføljen trukket i motsatt retning. Resultat var 24,9 mrd. kroner etter tre kvartaler i 2007, en økning på 13,6 mrd. kroner sammenlignet med de tre første kvartalene i 2006. Kursreguleringsfondet ble redusert med 2,7 mrd. kroner, og verdijustert resultat ble 22,2 mrd. kroner. I samme periode i 2006 var det en økning i kursreguleringsfondet på 640 mill. kroner og verdijustert resultat var 12,0 mrd. kroner.

Kredittilsynets undersøkelse viser at livsforsikringsselskapene har liten direkte eksponering mot amerikanske sub-prime boliglån. Resultatene er blitt påvirket av den generelle utviklingen i obligasjons- og aksjemarkedene.

Aksjeandelen i balansen var 26 prosent ved utgangen av tredje kvartal, 3 prosentpoeng lavere enn ved utgangen av andre kvartal. Sertifikater og obligasjoner holdt som omløpsmidler utgjorde 23 prosent, mens obligasjoner "holdt til forfall" utgjorde 25 prosent. Sammenlignet med utgangen av 2006 har bufferkapitalen blitt redusert med 3,1 mrd. kroner, og utgjorde 7 prosent av forvaltningskapitalen.

Resultat av ordinær drift i **skadeforsikringsselskapene** var 3,3 mrd. kroner, en økning på 500 mill. kroner sammenlignet med tre første kvartaler i 2006. Resultatbedringen skyldes økning i finansinntektene og bedring i teknisk resultat. Erstatningskostnadene økte med 10 prosent, mens det kun var svak økning i driftskostnadene. Økningen i erstatningskostnadene kombinert med vekst i premieinntektene på 9 prosent bidro til at combined ratio falt med 0,7 prosentpoeng til 93,6, i hovedsak som følge av negativ utvikling i captiveselskapene.

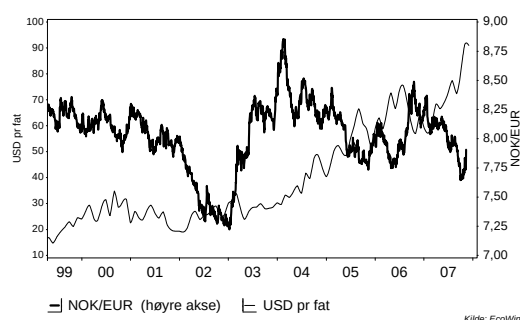
Figur 2.1: Aksjeindekser USA, Storbritannia, Norge og Japan. Indeksert (02.01.97=100)

2. MAKROØKONOMISK BAKGRUNN

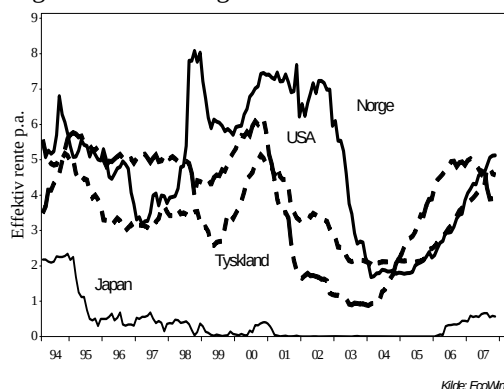
Verdiene i aksjemarkedene økte fra årsskiftet og frem til utgangen av tredje kvartal i år. Morgan Stanley Verdensindeksen steg med 6,4 prosent i denne perioden. Aksjekursene i eurosonen økte med 6,4 prosent, og S&P 500-indeksen i USA steg med 7,7 prosent i samme periode. Den kinesiske SSEA-indeksen har steget kraftig i perioden og ble mer enn doblet. Hovedindeksen på Oslo Børs har frem til utgangen av tredje kvartal i år hatt en økning på omlag 12 prosent. Aksjemarkedene har imidlertid hittil i år opplevd flere korreksjoner, utløst av blant annet vedvarende usikkerhet i kredittmarkedene. MS Verdensindeksen sank med 4,4 prosent fra utgangen av tredje kvartal til 16. november. S&P 500 i USA og Hovedindeksen på Oslo Børs har gått ned henholdsvis 4,5 og 3,5 prosent i samme periode.

Figur 2.2: Oljepris og kroner pr. euro

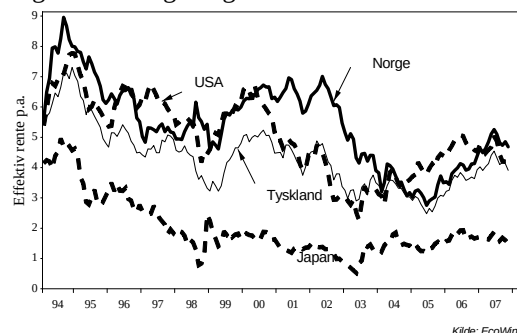
Etter at oljeprisen nådde et bunnpunkt på rundt 50 dollar pr. fat i januar som følge av den milde vinteren, bidro kaldere vær til ny oppgang gjennom første halvår i 2007. Ved utgangen av september var oljeprisen oppe i rundt 80 dollar pr. fat. Siden den gang har oljeprisen fortsatt å vise stigende tendenser, og var 95 dollar pr. fat første uken i november. Det amerikanske energidepartementet (DOE) har høynet sitt oljeprisanslag for 2008 med 8,7 prosent til rundt 80 dollar pr. fat. Svakere dollar forklarer noe av økningen, samt økt etterspørsel fra de store vekstlandene.

Figur 2.3: Kortsiktig rentenivå

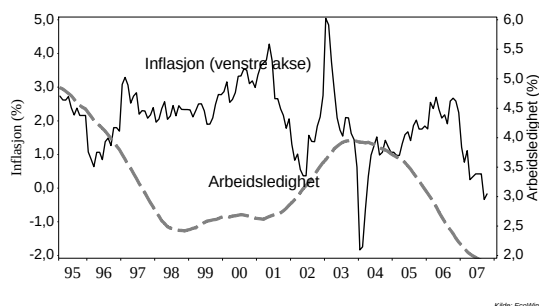
Veksten i internasjonal økonomi har fortsatt gjennom de tre første kvartalene av 2007. Særlig gjelder dette for høyvekstlandene i Asia. I Kina økte BNP med 11,5 prosent i tredje kvartal fra samme periode i 2006. Dette var noe svakere enn i foregående kvartal da veksten var nær 12 prosent. I euroområdet tok veksten seg opp i tredje kvartal og BNP økte med 0,7 prosent fra andre kvartal. For EU samlet var BNP-veksten på 0,8 prosent i perioden. Foreløpige nasjonalregnskapstall for USA viser en økning i BNP på 3,9 prosent i tredje kvartal regnet som årlig rate, opp fra 3,8 prosent i andre kvartal. Økt privat konsum og vareeksport var av de viktigste bidragene til veksten. Nedjusteringer av vekstanslag for USA knytter imidlertid nedsiderisiko til den fremtidige veksten i verdensøkonomien.

Figur 2.4: Langsiktig rentenivå

I USA besluttet sentralbanken i begynnelsen i september i år etter uroen i kredittmarkedene, å senke signalrenten med 0,5 prosentpoeng til 4,75 prosent. Ved utgangen av oktober ble denne satt ytterligere ned 0,25 prosentpoeng til 4,5 prosent. Den europeiske sentralbanken hevet renten til 4,0 prosent i juni, og Bank of England hevet renten til 5,75 prosent i juli. Norges Bank økte i september renten for sjette gang i 2007 til 5,0 prosent. Uroen i kredittmarkedene har påvirket interbankmarkedene i form av økte pengemarkedsrenter. Renten på 10-årige statsobligasjoner i USA sank i tredje kvartal fra 5,02 prosent ved utgangen av juni og til 4,59 prosent ved utgangen av september. Tilsvarende renter i euroområdet og Norge sank med henholdsvis 24 og 21 punkter i perioden, til 4,33 og 4,95 prosent.

Figur 2.5: Inflasjon (KPI) og arbeidsledighet

Den sterke veksten i norsk økonomi fortsatte inn i andre kvartal 2007, viser tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap. Fra første til andre kvartal 2007 var det en økning på 1,3 prosent i BNP for Fastlands-Norge. Det var produksjonen i tjenesteytende næringer som var de viktigste bidragsyterne til veksten. Anslagene for fremtidig utvikling som ble presentert i Nasjonalbudsjett for 2008, vitner om fortsatt gode vekstutsikter i økonomien. BNP for Fastlands-Norge anslås å øke med 5 prosent i 2007, noe høyere enn veksten lagt til grunn i Revidert Nasjonalbudsjett 2007. For 2008 forventes veksten å bli i underkant av 3 prosent.

Konjunkturbarometeret for industrien viser at samlet produksjonsvolum steg gjennom 3. kvartal, til tross for ressursproblemer innenfor deler av industrien. Ordretilgangen er fortsatt høy, men det er tegn til noe svakere etterspørsel og lavere eksportpriser. Dette tilskrives hovedsakelig styrkingen av kronekursen. Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse lå uendret fra andre kvartal på 85 prosent, et høyt nivå historisk sett.

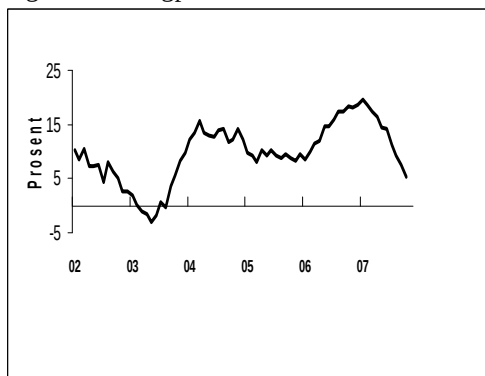
Temperaturen i arbeidsmarkedet er fortsatt høy. Ved utgangen av oktober var det registrert 40 300 helt arbeidsledige hos NAV. Dette er en nedgang på 13 100 sammenlignet med samme måned i fjor, og tilsvarende 1,7 prosent av arbeidsstyrken. Ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) utgjorde arbeidsledigheten 2,5 prosent av arbeidsstyrken i september 2007.

Konsumprisindeksen (KPI) falt med 0,2 prosent fra oktober 2006 til oktober 2007. Prisveksten dempes blant annet av prisfall på klær og elektrisitet. Tilsvarende vekst for konsumprisindeksen justert for avgifter og uten energivarer (KPI-JAE) var på 1,4 prosent, ned 0,2 prosentpoeng fra måneden før.

Tall fra Norges Eiendomsmeglerforbund (NEF) viser at boligprisene justert for sesongvariasjoner sank med 0,6 prosent i oktober, fjerde måned på rad med negativ prisvekst. Sammenlignet med oktober 2006 var veksten 5,4 prosent, ned fra 7,6 prosent i september. Korrigert for inflasjon viser beregninger fra NEF at bolig-prisene er 219 prosent høyere enn forrige bunnår (1992) og 81 prosent høyere enn forrige toppår (1987).

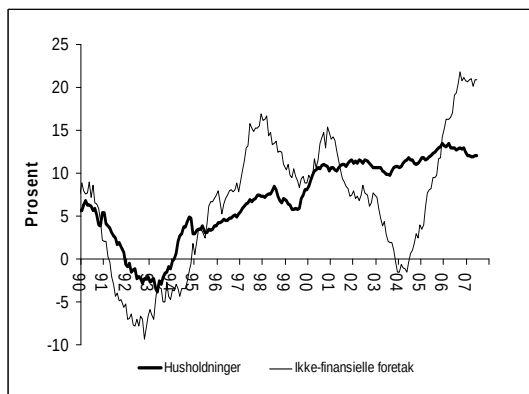
Temperaturen i kredittmarkedet er fortsatt høy. Tolvmånedersveksten for innenlandsk kreditt til husholdninger, foretak og kommuner (K2) var 14,3 prosent ved utgangen av oktober 2007. Årsveksten i kreditt til husholdningene var 11,8 prosent, og tilsvarende kredittvekst for ikke-finansielle foretak var 20,1 prosent. Publikums samlede bruttogjeld (K3) økte med 15,8 prosent fra august 2006 og frem til august 2007.

Figur 2.6: Boligpriser: 12-månedersvekst

Kilde: NEF, EFF, ECON og Finn.no

Figur 2.7: Vekst i innenlandsk kreditt til husholdninger og ikke-finansielle foretak.

Kilde: Norges Bank

RESULTAT FOR DE ENKELTE BRANSJER

3. BANKER

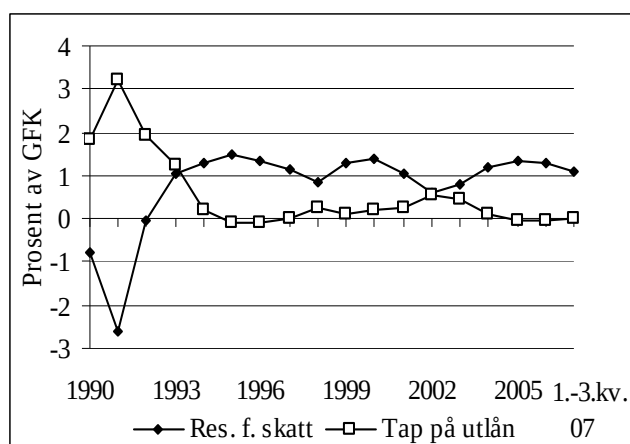
- Svakere resultat i forhold til året før
- Fortsatt fall i netto renteinntekter, men bedring i tredje kvartal
- Netto kurstap på rentepapirer

Kapittelet tar for seg utviklingen i alle banker som er norske juridiske enheter, dvs. at utenlandsk eide datterbanker er inkludert i tallene. Det gis i tillegg en kort presentasjon av utviklingen i utenlandske bankfilialer i Norge. Tallene er foreløpige, og gjelder morbank. Vekstrater er 12-måneders, dersom ikke annet er oppgitt. Når resultatposter sees i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), eller utlån, er prosentsatsene annualisert om ikke annet er oppgitt.

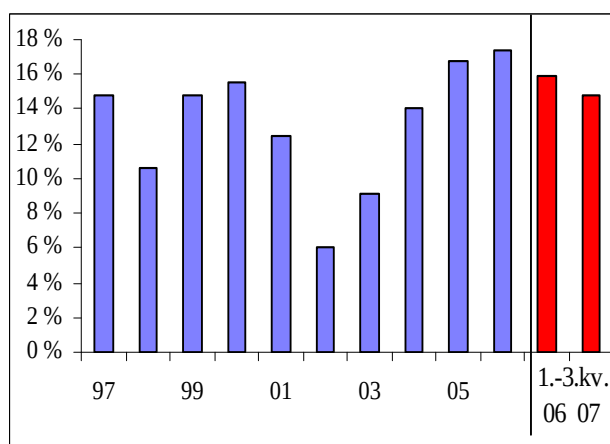
Resultat

Etter tre kvartaler har banker som utgjorde nær 90 prosent av samlet forvaltningskapital for norske banker gått over til å føre regnskap etter IFRS/forenklet IFRS. Nær samtlige av de mindre bankene benyttet derimot NGAAP. De ulike regnskapsreglene kompliserer en direkte aggregering av bankenes resultater, men i tabell 3.1 presenteres samlet resultat på hovedposter. Banker som har endret regnskapspraksis fra NGAAP til IFRS er pliktige til å omarbeide regnskapet for tilsvarende periode i 2006, så tallene er sammenlignbare fra i fjor til i år.

Figur 3.1 Tap på utlån og resultat før skatt

Figur 3.2 Egenkapitalavkastning

Etter tre kvartaler viste norske banker en viss resultatsvekkelse i forhold til GFK, men oppnådde fremdeles et godt resultat før skatt. Nedgangen fra samme periode året før forklares i hovedsak av pressede utlånsmarginer, og lavere netto kursgevinster på rentepapirer. Bankene hadde en gunstig kostnadsutvikling, og tilnærmet null i tap på utlån.

Bankenes resultater i tredje kvartal isolert ble særlig påvirket av netto kurstap på rentepapirer, som følge av uroen i finansmarkedene, mens netto renteinntekter viste bedring i forhold til situasjonen etter første halvår.

Bankenes totale *netto renteinntekter* var 10 prosent høyere enn i samme periode i 2006. Høy volumvekst og fortsatt sterk konkurranse bidro derimot til at nettorenten sank i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), fra 1,62 til 1,51 prosent. Nettorenten i tredje kvartal isolert viste likevel en bedring sammenlignet med hvert av de tre foregående kvartaler. Noe av bedringen i tredje kvartal forklares av at utlån og innskudd fra kunder økte mer enn forvaltningskapitalen og enkelte omklassifiseringer av rentekostnader. I en periode hvor markedsrentene stiger vil bankenes utlåsmarginer komme under ekstra press, som følge av kravet om 6 ukers varslingsfrist til eksisterende personkunder før utlånsrenten kan justeres. De to seneste rentehevingene fra Norges Bank har dermed bare i liten grad slått ut i økte utlånsrenter i tredje kvartal. Uroen i finansmarkedene i tredje kvartal, med tilhørende økte kredittspreader, har økt prisen på bankenes eksterne finansiering. Når dette ikke har ført til svekket nettorente skyldes det at bare mindre deler av bankenes innlån har blitt repriset i perioden. Det må forventes at bankenes fundingkostnader vil bli sterkere påvirket i de kommende kvartaler.

Tabell 3.1 Resultat for samtlige norske banker²

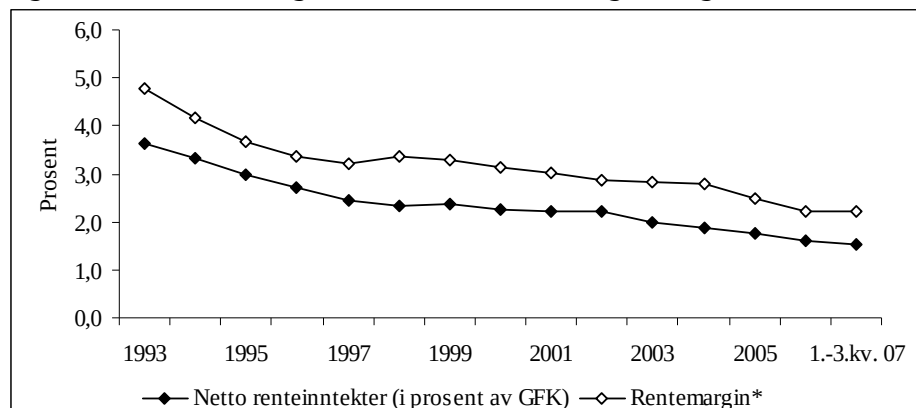
	1.-3.kv. 07		1.-3.kv. 06		2006	
	Mill. kr.	i % GFK	Mill. kr.	i % GFK	Mill. kr.	i % GFK
Netto renteinntekter	27 501	1,51	24 912	1,62	35 395	1,62
Andre inntekter	11 987	0,66	11 557	0,75	18 183	0,83
herav netto kursgev. oml.midler/fin.eiendeler vurdert til virkelig verdi	2 344	0,13	3 512	0,23	3 954	0,18
Andre kostnader	20 451	1,12	19 066	1,24	28 167	1,29
herav lønn og personalkostnader	11 787	0,65	10 746	0,70	14 596	0,67
Resultat før tap på utlån	19 038	1,04	17 402	1,13	25 411	1,16
Bokførte tap på utlån	64	0,00	-969	-0,06	-1 453	-0,07
Gev/tap verdipapirer lang sikt	17	0,00	20	0,00	1 211	0,06
Verdifall på ikke fin.ei. og ei. ikke vurdert til virkelig verdi	-756	-0,04	-34	0,00	-	-
Resultat før skatt	19 747	1,08	18 425	1,20	28 075	1,28
Skattekostnad	5 305	0,29	4 685	0,31	6 979	0,32
Resultat etter skatt	14 442	0,79	13 740	0,90	21 096	0,96
Egenkapitalavkastning	14,8		15,9		17,4	

For andre inntekter er det særlig verdiendringer på finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi, under IFRS, som har negativ utvikling sammenlignet med året før, med en reduksjon på en tredjedel. Det var først og fremst betydelige kurstap på rentepapirer som bidro negativt, med et netto tap etter tre kvartaler på 0,6 mrd. kroner. I tredje kvartal isolert hadde bankene samlet et netto kurstap på 1,2 mrd. kroner. Kurstapene kom i all hovedsak på rentepapirer utstedt av utenlandske private låntagere, mens det var kun moderate tap på innenlandske papirer.

Driftskostnadene steg med 7 prosent fra året før, noe som innebar en betraktelig reduksjon i forhold til GFK. Høyest vekst var det i lønnskostnader, som steg med 10 prosent. Bankenes samlede kostnad/inntektsforhold sank fra 57,8 til 55,1 prosent (eksklusive kursgevinster). Bankene samlet hadde kun 64 mill. kroner i netto tap på utlån etter tre kvartaler. Bankenes resultat før skatt var 7 prosent høyere enn ett år tidligere, men dette ga en reduksjon i forhold til GFK fra 1,20 til 1,08 prosent. Egenkapitalavkastningen sank fra 15,9 til 14,8 prosent.

² Tallene for året 2006 er etter NGAAP for samtlige banker

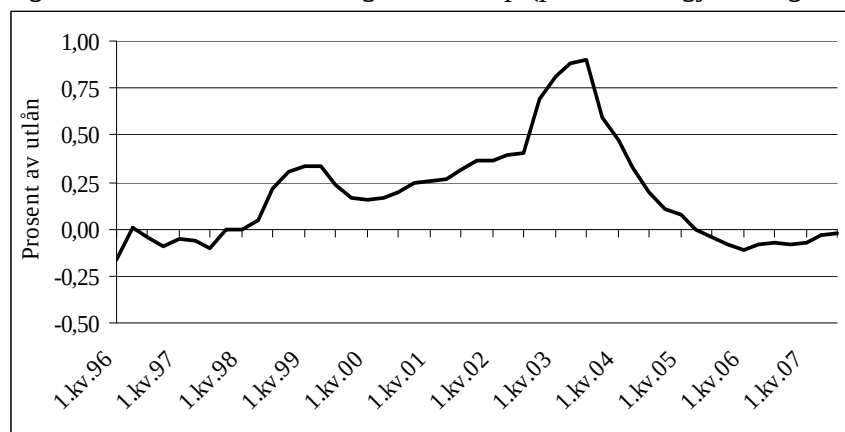
Figur 3.3 Utviklingen i bankenes rentemarginer og netto renteinntekter

* Siste rentemargininstall er pr. 30.06.2007

I tredje kvartal isolert hadde bankene netto tap på utlån på kun 16 mill. kroner. Den svært gunstige tapssituasjonen de siste årene har vært en viktig forklaringsfaktor til de gode resultatene disse årene.

Figur 3.4 12 måneders glidende tap (prosent av gj.snittlige brutto utlån til kunder)

Balanseutvikling for bankene samlet

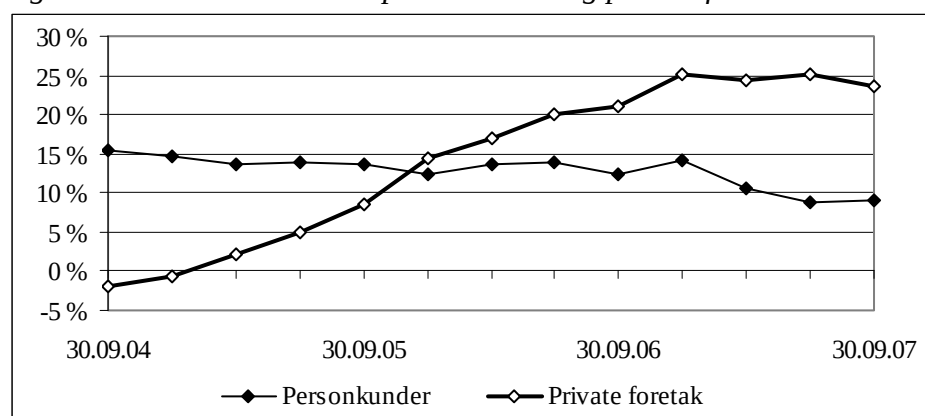
Som for resultatposter er det ikke uproblematisk å slå sammen balanseposter for IFRS-banker og banker som følger NGAAP, som følge av at ulike verdivurderingsprinsipper for balansepostene benyttes i de to regnskapsregelverkene. Når det gjelder finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi vil endringen i balanseført verdi inkludere effekten av endrede markedspriser i tillegg til endring i volum som følge av engasjementer/plasseringer som kommer til, eller går ut, i løpet av perioden.

Tabell 3.2 Balanseposter for samtlige norske banker

	30.09.07	30.09.06	
	Mill.kr.	Mill.kr.	vekst i %
Forvaltningskapital	2 547 796	2 231 398	14,2
Brutto utlån til kunder	1 921 449	1 686 763	13,9
..herav brutto utlån vurdert til amortisert kost	1 751 477	1 551 982	12,9
Tapsnedskrivninger på utlån vurdert til amortisert kost	7 224	9 192	-21,4
herav individ. tapsnedskr.	3 809	5 201	-26,8
herav gruppenedskrivning	3 416	3 991	-14,4
..herav brutto utlån vurdert til virkelig verdi	169 972	134 781	26,1
Justering av virkelig verdi som følge av markedsrisiko	316	717	
Justering av virkelig verdi som følge av kredittrisiko	3	3	
Innskudd fra kunder	1 217 864	1 051 043	15,9
Gjeld ved utst. av verdipapirer	567 737	550 322	3,2
Brutto misligholdte lån	10 195	11 506	-11,4
Netto misligholdte lån	7 592	8 154	-6,9
Tapsnedskr. i % av brutto utlån vurdert til amortisert kost	-0,4	-0,6	
Gruppenedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	-0,2	-0,3	
Brutto misligh. lån i % av totale brutto utlån	0,5	0,7	
Netto misligh. lån i % av netto utlån	0,4	0,5	
Innskuddsdekning	63,4 %	62,3 %	

Brutto utlån til kunder var 13,9 prosent høyere enn ett år tilbake. IFRS-banker har adgang til å verdsette utlån til virkelig verdi, noe som i hovedsak vil være aktuelt for bankens fastrenteportefølje.

Figur 3.5 Utlånsvekst til personkunder og private foretak³

Bankenes vekst i utlån til innenlandske private foretak flatet ut de foregående to kvartaler. Fra andre til tredje kvartal sank så den årlige vekstraten noe, til 23,7 prosent siste år. Veksten til utenlandske foretak var 17,3 prosent. Overføringene boliglån fra banker til boligkredittforetak påvirker først og fremst bankens vekstrate til personkunder. Ved utgangen av første halvår var veksten i utlån til personkunder 9,1 prosent. For lån med pant i bolig, til denne kundegruppen, var veksten i bankene 10,1 prosent. Inkluderes kredittforetak var veksten 14,4 prosent.

90 prosent av bankenes utlån til personkunder er lån med pant i bolig. Den siste tiden har det

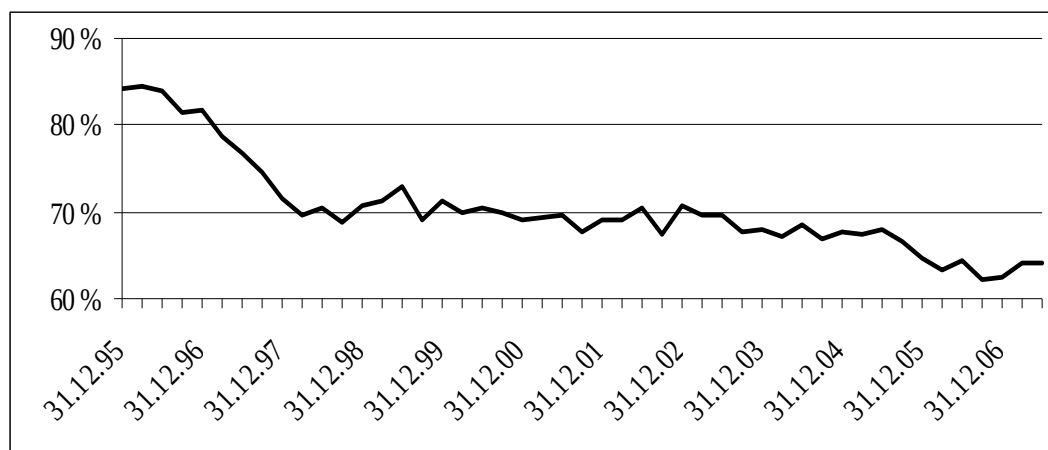
³ Personkunder: Lønnstakere, pensjonister, trygdede mv (sektor 810)

Private foretak: Private og personlige foretak/organisasjoner, personlige næringsdrivende (sektor 710-790)

særlig vært en sterk vekst for rammelån med pant i bolig, i form av produkter som Boligkreditt, Fleksilån e.l. Slike lån økte betydelig, og utgjorde i overkant av 80 prosent av økningen i totale lån med pant i bolig fra banker til privatkunder siste år.

Omfanget av misligholdte engasjementer er fremdeles svært lavt, og var 11 prosent lavere enn ett år tidligere. I tredje kvartal isolert var det kun en marginal nedgang. I forhold til utlånsvolumet utgjorde misligholdte engasjementer 0,5 prosent. Innskuddsveksten fra kunder var 15,9 prosent siste år, dvs. klart høyere enn utlånsveksten. Innskuddsdekningen av utlån økte med et drøyt prosentpoeng, til 63,4 prosent. Økningen må også sees i sammenheng med overføringen av utlån til kredittforetak. I tredje kvartal isolert var det tilnærmet nullvekst i kundeinnskudd.

Figur 3.6 Innskuddsdekning i norske banker (kundeinnskudd ift. br. utlån til kunder)

Soliditet

Seks banker benytter IRB-metoden under Basel II for beregning av kapitaldekning. I perioden 2007-2009 skal IRB-bankene ha ansvarlig kapital som minst tilsvarer h.h.v. 95,90 og 80 prosent av minstekravet for kapital etter Basel I. Ytterligere fire banker benyttet standardmetoden under Basel II. Sammenlignet med kjernekapitaldekningen beregnet etter Basel I regelverket er det økning for alle seks bankene.

Banker underlagt Basel I-regelverket har redusert kjernekapitaldekningen fra 12,5 til 11,7 prosent siste år. Sterkest nedgang var det for de større bankene.

Filialer av utenlandske banker i Norge

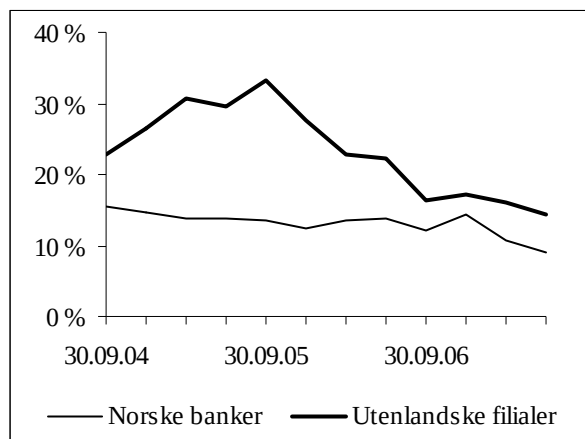
Ti utenlandske banker er representert med bankfilialer i Norge. Samlet stod filialene for 16 prosent av den totale forvaltningskapitalen i banker i Norge, og for 14 prosent av totale utlån til kunder.

Tabell 3.3 Resultat i utenlandske bankers filialer i Norge

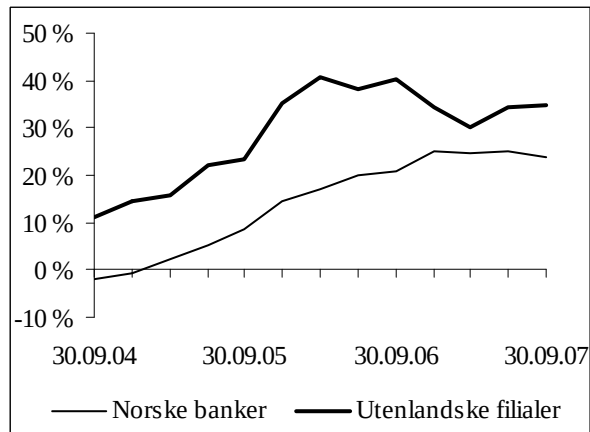
	Utenlandske bankers filialer			
	1.-3.kv. 07		1.-3.kv. 06	
	Mill.kr.	% GFK	Mill.kr.	% GFK
Netto rente	3 778	1,09	3 345	1,14
Andre inntekter	2 186	0,63	1 722	0,59
herav kursgevinster	641	0,18	491	0,17
Andre kostnader	3 069	0,88	2 840	0,97
herav lønn og admin.kost.	2 378	0,68	2 123	0,72
Driftsres. før tap	2 895	0,83	2 227	0,76
Bokførte tap	32	0,01	33	0,01
Gev./tap VP lang sikt, Nedskrivn.	0	0,00	0	0,00
Resultat av ord.drift f.skatt	2 863	0,82	2 194	0,75
	Vekst			
Forvaltningskapital	493 366	22,6 %	402 564	
Brutto utlån til kunder	303 415	23,7 %	245 365	
Innskudd fra kunder	152 413	19,3 %	127 799	

Utenlandske bankfilialene har i lang tid hatt en betydelig høyere utlånsvekst enn de norske juridiske enhetene, for lån både til personkunder og næringslivskunder. På tross av en reduksjon i veksttakten til personkunder det siste året har filialene fremdeles betydelig høyere vekst enn norske banker til dette segmentet.

Figur 3.7 Utlånsvekst til personkunder

Figur 3.8 Utlånsvekst til private foretak

4. FINANSIERINGSFORETAK

4.1 Finansieringsselskaper

- Resultatet i prosent av GFK noe svakere enn på samme tid i fjor
- Fortsatt høy utlånsvekst

Finansieringsselskapenes kjerneområder er leasing og bilfinansiering samt kortbaserte utlån og forbruksfinansiering. Det bredt sammensatte markedet innebærer store variasjoner mellom enkeltelskaper når det gjelder resultat og balanse.

Av 28 norske finansieringsselskaper har 10 selskaper avlagt regnskap etter IFRS. Utviklingen i de norske selskapene som hovedsakelig driver med leasing og bilfinansiering (16 av 28) er omtalt spesielt. Det er også egne avsnitt for utenlandske filialer i Norge og for selskaper som driver med forbruksfinansiering.

Resultat

Resultat av ordinær drift økte med 15,3 prosent (179 mill. kroner) sammenlignet med 1. – 3. kvartal i fjor. Målt i prosent av GFK var det en nedgang i resultatet på 0,11 prosentpoeng. Egenkapitalavkastningen var noe lavere enn for ett år siden.

Finansieringsselskapenes netto renteinntekter økte med 19,6 prosent sammenlignet med tilsvarende periode i fjor. I prosent av GFK var det en reduksjon i nettorenten på 0,09 prosentpoeng. Det har vært en nedgang innenfor alle virksomhetsområder i forhold til 1. -3. kvartal i fjor. Isolert sett var det imidlertid en økning i nettorenten fra 2. til 3. kvartal i 2007. Andre inntekter er mest påvirket av en reduksjon i provisjonsinntekter. Nivået på lønns- og administrasjonskostnader viste en nedgang, mens det var en økning i avskrivningene. Utlånstapene var lavere enn i tilsvarende periode i fjor. I prosent av GFK ble tapene redusert med 0,08 prosentpoeng.

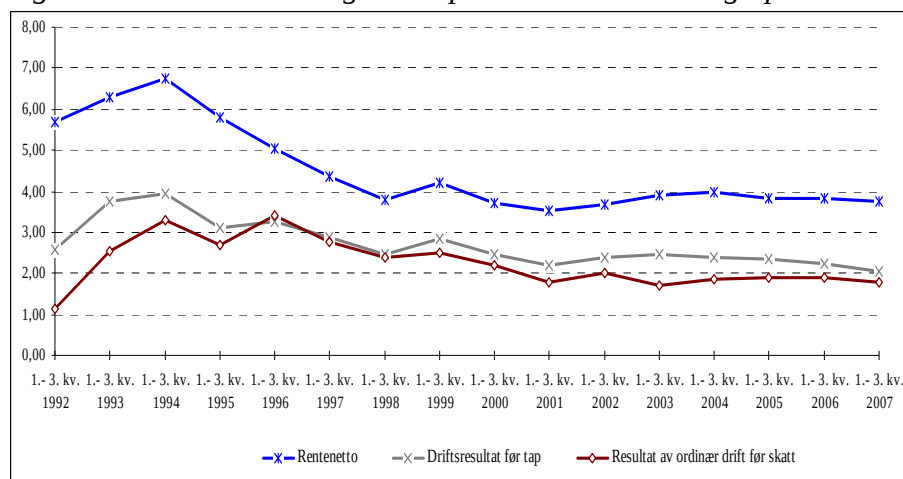
Tabell 4.1.1 Resultatposter

	1. – 3. kvartal 2007		1. – 3. kvartal 2006	
	mill. kroner	Prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	2 812	3,74	2 352	3,83
Andre inntekter	568	0,76	617	1,00
herav kursgevinster	1	0,00	44	0,07
Andre kostnader	1 853	2,47	1 605	2,61
herav lønn og adm.kost.	1 459	1,94	1 302	2,12
Driftsresultat før tap	1 527	2,03	1 364	2,22
Bokførte tap	175	0,23	191	0,31
Resultat ordinær drift	1 352	1,80	1 173	1,91
<i>EK-avkastning*</i>	15,9		16,2	

* Resultat ord. drift e. skatt i % av gj.sn. egenkapital

Resultatutviklingen i finansieringsselskapene har vært forholdsvis stabil på 2000-tallet.

Figur 4.1.1 Finansieringsselskapenes resultatutvikling i prosent av GFK

Balanse

Finansieringsselskapenes brutto utlån til kunder økte med 20,9 prosent siste 12 måneder. Årsveksten utgjorde 20,3 prosent ved utgangen av forrige kvartal. Brutto misligholdte lån har økt med 140 mill. kroner, men nivået er lavere enn for ett år siden målt i forhold til utlån. Utviklingen i misligholdet varierer imidlertid mye fra selskap til selskap, og det har vært en økning i misligholdet for enkelte av de store selskapene. Misligholdte lån ligger gjennomgående på et høyere nivå enn i bankene. Tapsnedskrivninger i prosent av utlån viste en fallende tendens.

Tabell 4.1.2 Balanseposter (prosent og mill. kroner)

	30.09.2007	30.09.2006	% vekst
Forvaltningskapital	109 608	89 754	22,1
Brutto utlån til kunder	103 487	85 609	20,9
herav utlån vurdert til amortisert kost	103 364	85 361	21,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	87 764	72 824	20,5
Innlån og gjeld til kunder	2 092	1 950	7,3
Brutto misligholdte lån	1 875	1 735	8,1
i prosent av brutto utlån	1,81	2,03	
Netto misligholdte lån	1 154	1 029	12,1
i prosent av netto utlån	1,13	1,22	
Tapsnedskrivninger	1 044	1 021	2,3
i prosent av brutto utlån vurdert til amortisert kost	1,01	1,20	

Soliditet

25 finansieringsselskaper beregner kapitaldekningen etter Basel I-regelverket per 3. kvartal 2007. For dette utvalget var kjernekapitalandelen marginalt lavere enn for ett år siden.

Tabell 4.1.3 Kapitaldekningstall Basel I (prosent og mill. kr) for 25 finansieringsselskaper

	30.09.2007	30.09.2006
Kjernekapitaldekning	8,7 %	8,8 %
Kapitaldekning	10,1 %	9,9 %

To finansieringsselskaper beregner kapitaldekning etter standardmetoden i Basel II, mens ett selskap benytter IRB-metoden.

Leasing og bilfinansiering

Av de 28 norske finansieringsselskapene omtalt ovenfor, driver 16 selskaper i hovedsak med leasing og bilfinansiering. Disse har 90 prosent av norske finansieringsselskapers forvaltningskapital.

Tabell 4.1.4 Resultatposter

	1. – 3. kvartal 2007		1. – 3. kvartal 2006	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	1 993	2,94	1 676	3,01
Andre inntekter	256	0,38	228	0,41
herav kursgevinster	-16	-0,02	1	0,00
Andre kostnader	1 232	1,82	1 059	1,90
herav lønn og adm.kost.	942	1,39	831	1,49
Driftsresultat før tap	1 017	1,50	845	1,52
Bokførte tap	102	0,15	121	0,22
Resultat ordinær drift	915	1,35	724	1,30
<i>EK-avkastning*</i>	12,0 %		11,2 %	

* Resultat ord. drift e. skatt i % av gj.sn. egenkapital

For denne gruppen økte resultat av ordinær drift med 26,4 prosent fra samme periode i 2006, en økning på 0,07 prosentpoeng i forhold til GFK. Resultatutviklingen påvirkes mest av lavere nivå på lønns- og administrasjonskostnader samt reduksjon i bokførte tap. Egenkapitalavkastningen var noe høyere enn på samme tid i fjor. Isolert sett har det vært en økning i nivået på nettorenten fra 2. til 3. kvartal i år.

Utlånsveksten var noe lavere enn for alle finansieringsselskaper samlet. Leasing utgjør i overkant av 60 prosent av utlånene, og leasingporteføljen økte med 18,0 prosent siste år. Veksten var 19,1 prosent ved utgangen av 1. halvår.

Tabell 4.1.5 Balanseposter (prosent og mill. kroner)

	30.09.2007	30.09.2006	% vekst
Forvaltningskapital	98 583	81 533	20,9
Brutto utlån til kunder	93 476	77 816	20,1
herav leasing	56 907	48 256	18,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	80 807	67 565	19,6
Innlån og gjeld til kunder	1 488	1 567	-5,4
Brutto misligholdte lån	1 132	981	15,4
i prosent av brutto utlån	1,21	1,26	
Netto misligholdte lån	690	545	26,6
i prosent av netto utlån	0,74	0,71	
Tapsnedskrivninger	749	716	4,6
i prosent av brutto utlån	0,80	0,92	

Utenlandske filialer i Norge

Tallene omfatter 14 utenlandske filialer i Norge som har om lag 22 prosent av finansieringsselskapenes totale forvaltningskapital. Resultat av ordinær drift var høyere enn for samme periode i fjor, og var mest påvirket av en reduksjon i kostnadsnivået. Det har også for denne gruppen vært en nedgang i netto renteinntekter i forhold til GFK.

Tabell 4.1.6 Resultatposter for utenlandske filialer i Norge

	1. – 3. kvartal 2007		1. – 3. kvartal 2006	
	mill. kroner	prosent av GFK	Mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	508	2,21	434	2,34
Andre inntekter	95	0,41	80	0,43
Herav kursgevinster	2	0,01	24	0,13
Andre kostnader	336	1,46	345	1,86
Herav lønn og adm.kost.	235	1,02	203	1,09
Driftsresultat før tap	267	1,16	169	0,91
Bokførte tap	13	0,05	13	0,07
Resultat ordinær drift	254	1,11	156	0,84

Filialenes samlede utlånsvekst var 21,0 prosent, noe lavere enn ved utgangen av forrige kvartal. Det er stor forskjell i utlånsveksten mellom de ulike filialene.

Tabell 4.1.7 Balanseposter for utenlandske filialer i Norge

	30.09.2007	30.09.2006	% vekst
Forvaltningskapital	31 655	26 159	21,0
Brutto utlån til kunder	29 814	24 518	21,6
Gjeld til kredittinstitusjoner	20 340	20 027	6,7
Innlån og gjeld til kunder	4 401	4 246	3,7
Brutto misligholdte lån	301	282	6,7
i prosent av brutto utlån	1,01	1,15	
Netto misligholdte lån	275	258	6,6
i prosent av netto utlån	0,93	1,06	
Tapsnedskrivninger	128	121	5,8
i prosent av brutto utlån	0,43	0,49	

Forbrukslån

Det blir gjort en kvartalsvis kartlegging av et utvalg selskaper som hovedsakelig driver med forbruksfinansiering eller har forbrukslån som en del av sin virksomhet. Forbrukslån omfatter her både kortbaserte utlån og andre forbrukslån uten sikkerhet.

Selskapene tilbyr ulike produkter, f.eks. kredittkort med inntil 100 000 kroner i kreditt, samt lån uten sikkerhet i størrelsesorden 10 000 til 350 000 kroner. Den effektive renten på disse lånene vil variere fra ca. 8 til over 30 prosent avhengig av lånets størrelse og tilbakebetalingstid.

Utvalget består av 14 selskaper. Det er 6 finansieringsselskaper som hovedsakelig driver med forbrukslån i utvalget. Disse har ca. 23 prosent av finansieringsselskapenes utlån til lønnstakere og i underkant av 7 prosent av finansieringsselskapenes totale utlån. I tillegg inngår 8 banker samt enheter i banker og finansieringsselskaper i utvalget.

Ved utgangen av 3. kvartal 2007 hadde selskapene en samlet årsvekst på 17,1 prosent, noe lavere enn ved utgangen av forrige kvartal. Veksten er påvirket av at nye selskaper har startet opp med forbrukslån det siste året. Samlet vekst er noe lavere enn total utlånsvekst for alle finansieringsselskaper. Det er stor variasjon mellom de ulike selskapene.

Tabell 4.1.8 Utviklingen i forbrukslån i et utvalg selskaper

GE Money Bank (NUF), Enter Card, Finaref, Ikano Finans, Citibank (NUF), Europay Norge, Diners Club Norge, Santander Consumer Bank, DnB NOR Kort (Cresco), SEB Privatbanken, Nordea Finans, Skandiabanken (NUF), yA Bank og Svea Finans (NUF)

	2002	2003	2004	2005	2006	per 3. kv. 2006	per 3. kv. 2007
Forbrukslån (mill. kr)	19 381	20 816	22 823	26 276	31 073	30 202	35 364
Vekst % (12 mnd.)*	15,7	7,4	9,6	15,1	15,9	15,6	17,1
Bokførte tap (mill. kr)	511	574	398	382	255	256	260
Tap i % av forbrukslån	2,6	2,8	1,7	1,5	0,8	1,1	1,0
Nettorente i % av GFK	8,4	10,1	12,0	11,6	11,3	11,4	10,3
Resultat ord. drift i % av GFK	4,0	4,9	7,7	7,6	7,7	7,2	5,6
Brutto misligholdte lån (mill. kr)	1 540	1 758	1 552	1 471	1 525	1 548	1 646
Brutto mislighold i % av forbrukslån	7,9	8,4	6,8	5,5	4,9	5,1	4,7

*Vekstraten i 2003 og 2004 var påvirket av at ett selskap reduserte utlånene. Prosentvis vekst er justert for nye selskaper i utvalget ved utgangen av 2006.

Bokførte tap og misligholdte lån ligger på et høyere nivå enn for finansieringsselskaper og banker generelt, men det har vært en gradvis reduksjon i nivået de siste årene. Resultatmessig er det forholdsvis stor variasjon mellom de ulike selskapene i utvalget. Selskapene samlet har høyere nettorente enn andre selskaper, og resultatet ligger på et klart høyere nivå.

4.2 Kredittforetak

- Urealiserte kurstap på obligasjoner gav klart svakere resultat enn i fjor
- Kraftig utlånsvekst som følge av porteføljeoverføring fra bank

Omtalen omfatter 11 kredittforetak hvorav 6 foretak har avlagt regnskap etter IFRS.

Resultat

Resultat av ordinær drift viste en markert nedgang sammenlignet med 1. – 3. kvartal 2006. I prosent av GFK var resultatet 0,12 prosentpoeng svakere enn i samme periode i fjor. Dette skyldtes uroen i de internasjonale finansmarkedene i 3. kvartal som bl.a. førte til at ett selskap fikk store urealiserte kurstap på obligasjoner. Endringer i virkelig verdi på obligasjonene ble bokført i 3. kvartal, men vil kunne bli reversert over obligasjonenes løpetid.

Kredittforetakenes netto renteinntekter målt i forhold til GFK, var 0,02 prosentpoeng lavere enn i tilsvarende periode i fjor. Det har vært inntektsføring av tidligere bokførte tap hittil i år. Egenkapitalavkastningen var klart lavere enn for samme periode i fjor.

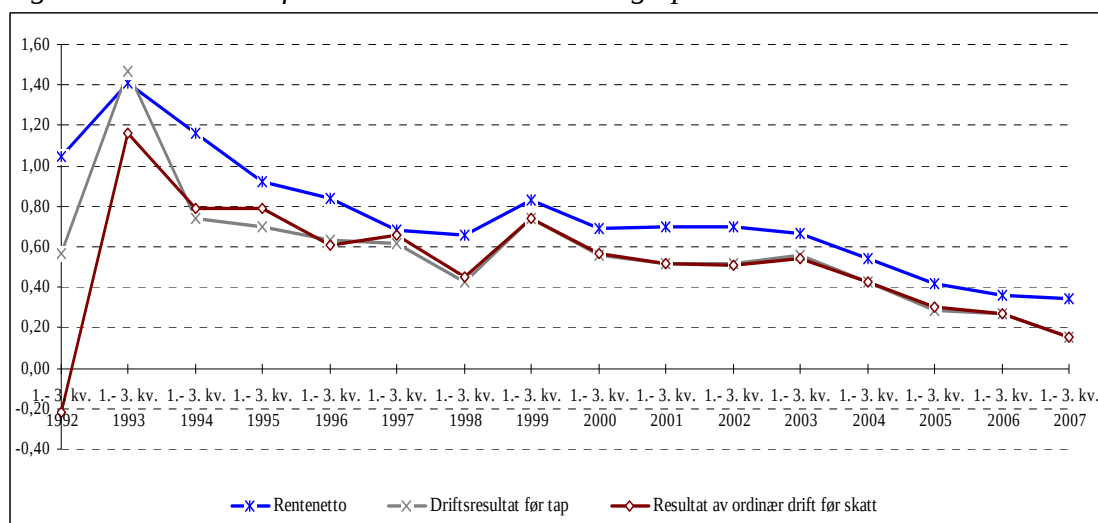
Tabell 4.2.1 Resultatposter

	1. – 3. kvartal 2007		1. – 3. kvartal 2006	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	1 275	0,34	1 075	0,36
Andre inntekter	-280	-0,07	92	0,03
herav kursgevinster*	-236	-0,06	113	0,04
Andre kostnader	442	0,12	356	0,12
herav lønn og adm.kost.	301	0,08	270	0,09
Driftsresultat før tap	553	0,15	813	0,27
Bokførte tap	-8	0,00	-1	0,00
Resultat ordinær drift	561	0,15	814	0,27
EK-avkastning**	4,2 %		6,9 %	

*Inkluderer gevinster/tap på finansielle eiendeler og forpliktelser vurdert til virkelig verdi for IFRS selskaper

**Resultat ord. drift e. skatt i % av gj.sn. egenkapital

Figur 4.2.1 Kredittforetakenes resultatutvikling i prosent av GFK

Balanse

Tre kredittforetak hadde per 3. kvartal utstedt obligasjoner med fortrinnsrett. I forbindelse med uroen i finansmarkedene steg fundingkostnadene for disse obligasjonene med 5 – 10 basispunkter.

Kredittforetakenes utlån til kunder økte med nesten 30 prosent siste 12 måneder. Hovedårsaken til den sterke veksten er overføring av boliglån fra banker. Dersom boligkredittforetakene ble holdt utenfor, ville kredittforetakenes årsvekst ligget i overkant av 13 prosent. Nivået på misligholdte lån er lavt.

Tabell 4.2.2 Balanseposter (prosent og mill. kroner)

	30.09.2007	30.09.2006	% vekst
Forvaltningskapital	542 805	437 642	24,0
Brutto utlån til kunder	314 826	242 522	29,8
herav utlån vurdert til amortisert kost	221 729	162 390	36,5
herav utlån vurdert til virkelig verdi	93 097	80 132	16,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	138 939	103 399	34,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	364 818	306 831	18,9
Brutto misligholdte lån	253	306	-17,4
i prosent av brutto utlån	0,08	0,13	
Netto misligholdte lån	251	305	-17,8
i prosent av netto utlån	0,08	0,13	
Tapsnedskrivninger	61	43	43,2
i prosent av brutto utlån vurdert til amortisert kost	0,03	0,03	

Soliditet

5 av 11 kredittforetak beregner fortsatt kapitaldekningen etter Basel I. Samlet hadde disse selskapene en nedgang i kjernekapitaldekningen på 1,3 prosentpoeng fra 3. kvartal 2006.

Tabell 4.2.3 Kapitaldekningstall Basel I (prosent og mill. kr) for 5 kredittforetak

	30.09.2007	30.09.2006
Kjernekapitaldekning	6,6 %	7,9 %
Kapitaldekning	10,2 %	12,5 %

Fire kredittforetak beregner kapitaldekning etter standardmetoden i Basel II, mens to foretak benytter IRB-metoden.

Bolig- og næringslån

Det er sett nærmere på resultat- og balanseutviklingen for de av kredittforetakene som hovedsakelig har bolig- og næringslån (7 selskaper).

Resultat av ordinær drift målt i forhold til GFK, var 0,19 prosentpoeng svakere enn for samme periode i fjor. Nedgangen i netto renteinntekter har påvirket resultatutviklingen mest. Eigenkapitalavkastningen for denne gruppen var noe lavere enn året før.

Tabell 4.2.4 Resultatposter

	1. – 3. kvartal 2007		1. – 3. kvartal 2006	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	651	0,77	566	0,99
Andre inntekter	83	0,10	61	0,11
herav kursgevinster*	127	0,15	80	0,14
Andre kostnader	244	0,29	179	0,31
herav lønn og adm.kost.	138	0,16	129	0,22
Driftsresultat før tap	490	0,58	448	0,78
Bokførte tap	-8	-0,01	-1	0,00
Resultat ordinær drift	498	0,59	449	0,78
EK-avkastning**	5,5 %		6,0 %	

*Inkluderer gevinster/tap på finansielle eiendeler og forpliktelser vurdert til virkelig verdi for IFRS selskaper

**Resultat ord. drift e. skatt i % av gj.sn. egenkapital

Utlånsveksten påvirkes av overføringene av boliglån fra banker til kredittforetak.

Tabell 4.2.8 Balanseposter (prosent og mill. kroner)

	30.09.2007	30.09.2006	% vekst
Forvaltningskapital	134 573	88 014	52,9
Brutto utlån til kunder	128 490	84 786	51,6
herav utlån vurdert til amortisert kost	111 542	73 301	52,2
herav utlån vurdert til virkelig verdi	16 948	11 485	47,6
Gjeld til kredittinstitusjoner	72 832	49 827	46,2
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	48 693	28 266	72,3
Brutto misligholdte lån	196	275	-28,8
i prosent av brutto utlån	0,15	0,32	
Netto misligholdte lån	194	274	-29,3
i prosent av netto utlån	0,15	0,32	
Tapsnedskrivninger	61	43	41,9
i prosent av brutto utlån vurdert til amortisert kost	0,05	0,06	

5. LIVSFORSIKRINGSSELSKAPER

- Uroen i finansmarkedet i tredje kvartal bidro til reduserte finansinntekter og nedgang i kursreguleringsfondet
- Verdiregulering av eiendomsporteføljene bidrar positivt til resultatene

Ved utgangen av tredje kvartal 2007 var det ti livsforsikringsselskaper (livselskaper) i det norske markedet. I resultatgjennomgangen nedenfor er resultatposter i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) annualiserte dersom ikke annet er oppgitt.

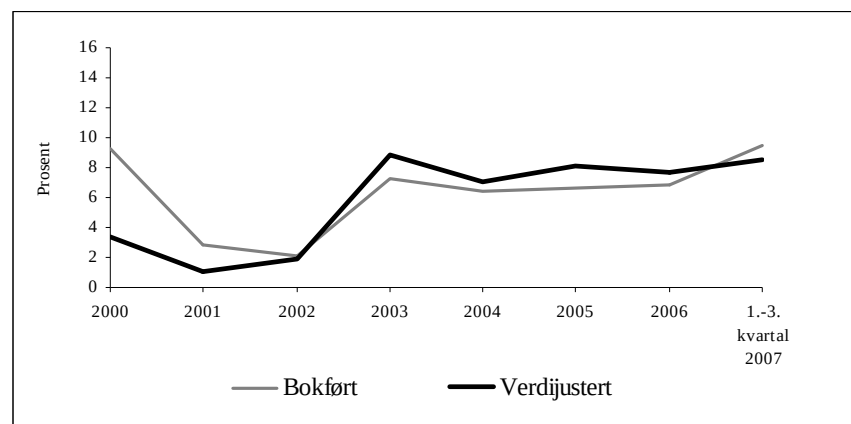
Utviklingen i norske og internasjonale verdipapirmarkeder har stor betydning for livselskaperes resultater som følge av deres høye eksponering i disse markedene. Fra årsskiftet til utgangen av tredje kvartal 2007 steg Oslo Børs med 12 prosent og internasjonale aksjemarkeder (verdensindeksen) med 6 prosent. I tredje kvartal falt aksjekursene noe. De lange norske rentene og eurorenten (statsobligasjonsrenter) økte de tre første kvartalene med hhv. 0,6 og 0,4 prosentpoeng, mens den falt noe i USA. Det siste kvartalet har den lange renten falt. Det var imidlertid et betydelig kredittpåslag for amerikanske og europeiske foretaksobligasjoner i tredje kvartal som følge av finansuroen.

Kapitalavkastning

Livselskapene hadde en bokført kapitalavkastning for de tre første kvartalene i 2007 på 9,5 prosent mot 5,9 prosent i samme periode i 2006. Verdijustert kapitalavkastning var 8,6 prosent mot 5,9 prosent i 1.-3. kvartal 2006.

Kursreguleringsfondet ble redusert med nær 6 mrd. kroner i 3. kvartal. Dette bidro til at verdijustert kapitalavkastning falt med nær ett prosentpoeng sammenlignet med etter første halvår.

Figur 5.1 Utvikling i livselskaperes gj.snittlige kapitalavkastning 2000 – 3. kvartal 2007

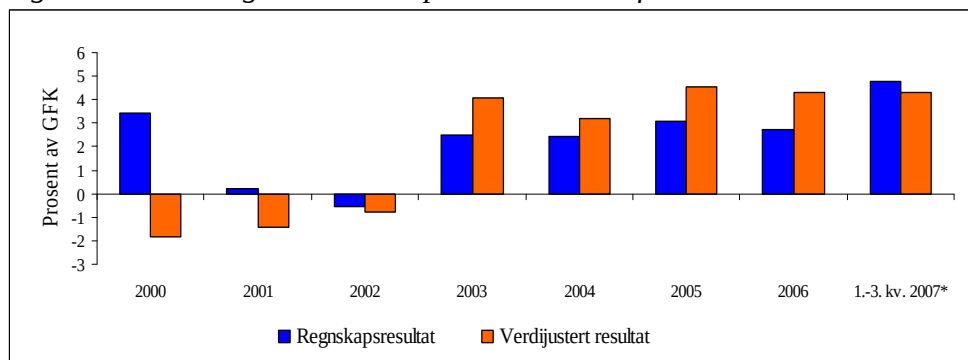
*annualiserte prosenter

Resultat

Livselskapene hadde et samlet resultat før tildeling til kunder og skatt på 24,9 mrd kroner (4,8 prosent av GFK). Dette var en betydelig bedring i forhold til resultatet i tilsvarende periode i 2006 som var på 11,3 mrd kroner (2,4 prosent av GFK). Verdiregulering av selskaperes eiendomsporteføljer i perioden gir et betydelig positivt bidrag til resultatet. Det verdijusterte resultatet, hvor endringer i kursreguleringsfondet er inkludert, var på 22,2 mrd

kroner (4,3 prosent av GFK) mot 12,0 mrd kroner (2,6 prosent av GFK) i samme periode i fjor.

Figur 5.2 Utviklingen i livselskaperes resultater fra 2000 til 3. kvartal 2007

*annualiserte prosenter

Tabell 5.1 Resultat og kapitalavkastning i livselskapene

	1.-3. kvartal 2007		1. halvår 2007	
		% av GFK		% av GFK
Bokført kapitalavkastning	9,5 %		8,7 %	
Verdijustert kapitalavkastning	8,6 %		9,4 %	
Regnskapsresultat	24 918	4,8	16 212	4,7
Verdijustert resultat	22 243	4,3	19 341	5,7

Tabell 5.2 Utvalgte resultatposter (annualiserte prosenter)

mill. kr	1.-3. kv. 2007	% av GFK	1.-3. kv. 2006	% av GFK	2006	% av GFK
Premieinntekter	60 987	11,7	49 399	10,6	71 194	11,4
herav overføring av premiereserve mv. fra andre	7 957	1,5	9 311	2,0	10 011	1,6
Netto inntekter fra finansielle eiendeler (ekskl. adm. kostn.)	42 006	8,1	26 907	5,7	47 230	7,6
herav netto gevinst ved realisasjon	13 698	2,6	5 812	1,2	11 593	1,9
Erstatninger	53 259	10,3	35 278	7,5	44 437	7,1
herav overføring av premiereserve mv. til andre	8 063	1,6	9 071	1,9	10 839	1,7
Endringer forsikringsmessige avsetninger (inkl. garantert minsteavkastning, ekskl. nye tilleggsavsetninger)	23 471	4,5	26 304	5,6	37 678	6,1
Forsikringsrelaterte driftskostn. og adm.kostn.	5 550	1,1	4 782	1,0	6 822	1,1
Fra tilleggsavsetninger i forsikringsfondet til dekning av renteunderskudd	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Andre inntekter/kostnader	-343	-0,1	-243	-0,1	-360	-0,1
Resultat før tildeling til kunder og skatt	24 918	4,8	11 320	2,4	20 069	3,2
Endring i kursreguleringsfond	-2 675	-0,5	639	0,1	6 644	1,1
Verdijustert resultat før tildeling til kunder og skatt	22 243	4,3	11 959	2,6	26 712	4,3
Nye tilleggsavsetninger	0	0,0	0	0,0	5 347	0,9
Midler tilført forsikringskunder	20 306	3,9	8 216	1,8	10 895	1,8
Skattekostnad	-741	-0,1	-74	0,0	-687	-0,1
Resultat	5 354	1,0	3 179	0,7	4 514	0,7
Egenkapitalavkastning i %	34,5 %		26,2 %			

Selskaperes samlede premieinntekter i 1.-3. kvartal 2007 var 61 mrd. kroner. Målt i GFK var dette en økning på ett prosentpoeng i forhold til samme periode i 2006. Inntektene er korrigert for effekten av flytting av ordninger. Premieinntektene har særlig økt innen kollektiv pensjon som følge av innføringen av obligatorisk tjenstepensjon i 2006.

Livselskaperes erstatningsutbetalinger utgjorde 53 mrd. kroner i de tre første kvartalene, mot 35 mrd. kroner ett år tidligere. Inkludert i erstatningene er endringer i forsikringsfond som

følge av overføring av premiereserve mv. til andre forsikringsselskaper og pensjonskasser ved flytting av forsikringskontrakter. Økningen skyldes bl.a. gjenkjøp av individuelle kapitalforsikringer og gjenkjøp av livrentekontrakter som følge av endrede skatteregler. De forsikringsmessige avsetningene var 23 mrd. kroner mot 26 mrd. kroner året før.

Som følge av uroen i internasjonale finansmarkeder i tredje kvartal, utløst av krisen i det amerikanske boligmarkedet, ble selskapene for dette kvartalet bedt om å gi enkelte tilleggsopplysninger knyttet til obligasjonsporteføljen. Ved utgangen av tredje kvartal 2007 utgjorde stats- og statsgaranterte og andre offentlige obligasjoner og sertifikater 32 prosent av samlede obligasjoner og sertifikater (omløpsmidler), mot 42 prosent ved utgangen av 3. kvartal i fjor, jfr. tabell 5.5. Som det fremgår av tabell 5.4 hadde selskapene netto tap ved realisasjon av obligasjoner og sertifikater i 1.-3 kvartal 2007. Hoveddelen av dette kom i første halvår. I tredje kvartal hadde livselskapene derimot netto urealiserte tap på obligasjoner og sertifikater utstedt av private foretak på nær 3 mrd. kroner. For de tre første kvartalene var netto urealiserte tap 2,1 mrd. kroner, hvorav netto urealiserte tap på offentlige obligasjoner og sertifikater var 1,4 mrd. kroner. Det var ingen tap i tredje kvartal isolert.

Tabell 5.3 Realiserte og urealiserte gevinster/tap på obligasjonsporteføljen

Mill. kr.	1.-3. kv. 2007	1.-3. kv. 2006	3. kv. 2007
Netto gevinst/tap ved realisasjon av obligasjoner	-956	-454	-10
- Stats- og statsgaranterte og andre offentlige obligasjoner	-494	-331	-29
- Øvrige obligasjoner	-462	-123	19
Urealiserte gevinster og reversering av urealiserte tap	-3 563	-1 466	-2 887
- Stats- og statsgaranterte og andre offentlige obligasjoner	-1 426	-801	45
- Øvrige obligasjoner	-2 137	-665	-2 932

Balanse

Livselskapenes forvaltningskapital utgjorde 719 mrd. kroner ved utgangen av tredje kvartal 2007.

Tabell 5.4 Utvalgte balanseposter

	30.09.2007		30.06.2007		31.12.2006	
	mill. kr	% av FK	mill. kr	% av FK	mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer	81 265	11,3	74 023	10,6	68 734	10,2
Investeringer til varig eie m.m	223 476	31,1	209 252	29,9	208 259	30,9
Herav obligasjoner holdt til forfall	180 021	25,0	184 894	26,4	184 129	27,3
Herav utlån	19 369	2,7	19 473	2,8	17 188	2,6
Andre finansielle eiendeler	349 771	48,6	353 788	50,6	361 439	53,7
Herav aksjer og andeler	185 393	25,8	203 917	29,1	177 912	26,4
Herav obligasjoner	148 971	20,7	138 954	19,9	151 611	22,5
Herav sertifikater	16 228	2,3	22 371	3,2	17 197	2,6
Forvaltningskapital	719 021	100,0	699 783	100,0	673 352	100,0
Kursreguleringsfond	22 825	3,2	28 630	4,1	25 346	3,8
Forsikringsmessige avsetninger	595 938	82,9	577 224	82,5	559 869	83,1
Tilleggsavsetninger	20 249	2,8	20 375	2,9	20 741	3,1
Ansvarlig kapital	35 084	4,9	33 968	4,9	34 034	5,1

Finansielle omløpsmidler utgjorde 350 mrd. kroner ved utgangen av tredje kvartal, en nedgang på 11 mrd. kroner. Aksjeandelen var 26 prosent. Dette er en svak nedgang i forhold til utgangen av året. Aksjeandelen ble imidlertid redusert med tre prosentpoeng det siste kvartalet.

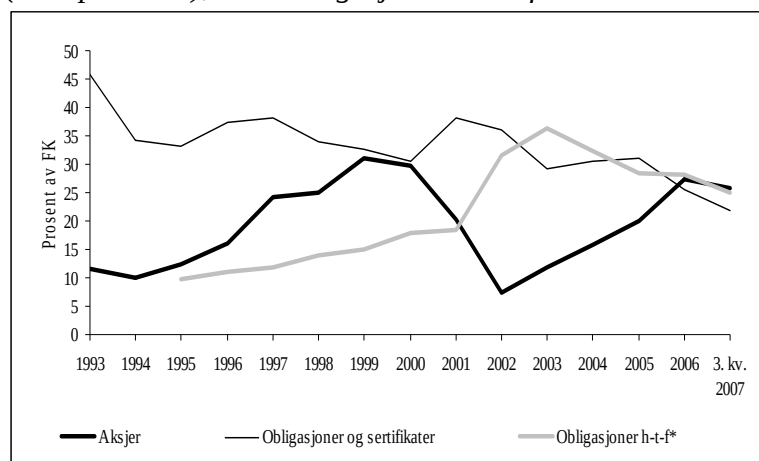
Andelen omløpsobligasjoner falt med 3 mrd. kroner til 149 mrd. kroner fra utgangen av 2006 til utgangen av tredje kvartal. En tredel av omløpsobligasjonene var offentlige obligasjoner ved utgangen av tredje kvartal 2007 mot noe over 40 prosent ett år tidligere.

Obligasjoner holdt til forfall utgjorde 180 mrd. kroner som tilsvarer 25 prosent av forvaltningskapitalen. Inkludert er om lag 30 mrd. kroner i obligasjoner til varig eie, men som ikke kan klassifiseres som "holdt til forfall" som følge av krav i IFRS. Regnskapsmessig kan disse obligasjonene likevel likestilles med holdt til forfall obligasjoner.

Tabell 5.5 Spesifikasjon av obligasjoner og sertifikater (omløpsmidler)

	30.09.2007		30.09.2006	
	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK
Stats- og statsgaranterte og andre offentlige	51 251	7,1	71 594	10,6
Øvrige	109 202	15,2	97 789	14,5

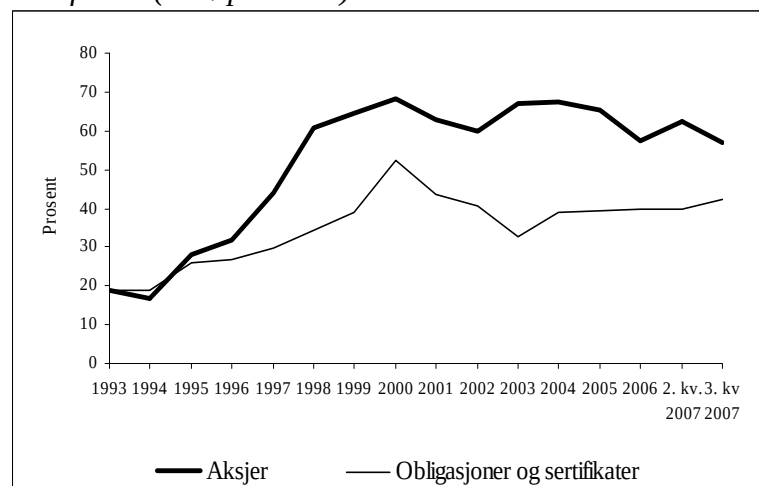
Figur 5.3 Utviklingen i livselskapenes beholdning av aksjer og obligasjoner/sertifikater (omløpsmidler), samt obligasjoner klassifisert som "holdt til forfall"

*Inkludert obligasjoner til klassifisert til varig eie.

Utenlandske aksjer utgjorde 57 prosent av aksjebeholdningen. Det er en nedgang på seks prosentpoeng det siste kvartalet, men om lag samme nivå som ved utgangen av 2006. Utenlandsandelen av omløpsobligasjoner og sertifikater var 42 prosent ved utgangen av tredje kvartal, en økning på to prosentpoeng det siste kvartalet.

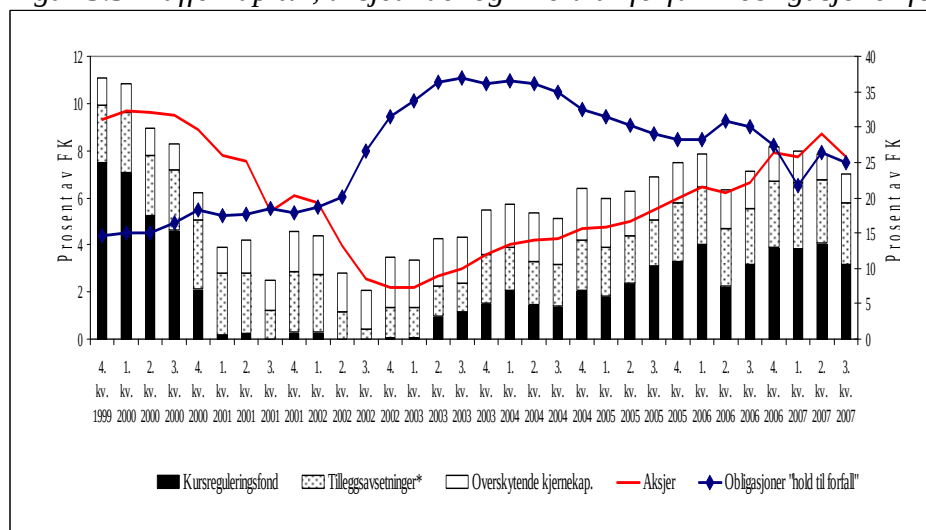
Figur 5.4 Utviklingen i livselskapenes utenlandsandeler av aksjer og obligasjoner/sertifikater(omløpsmidler)

Soliditet

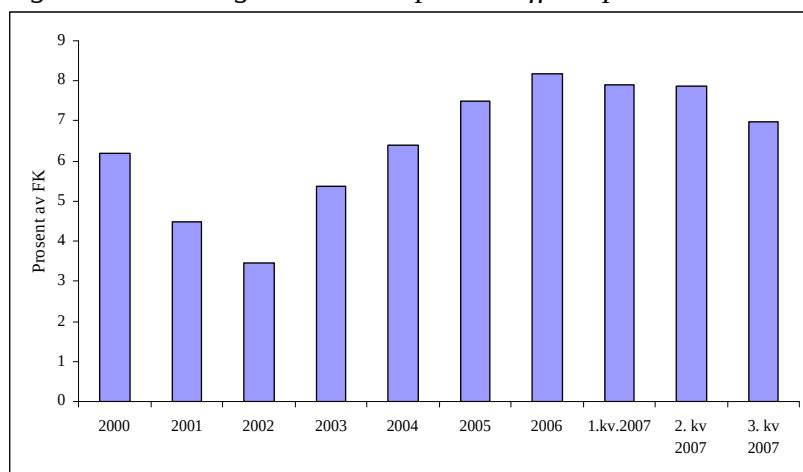
Selskapenes samlede kapitaldekning var 10,4 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2007.

Figur 5.5 Bufferkapital, aksjeandel og "hold til forfall"-obligasjoner for 1999 – 3. kv. 2007.

Bufferkapitalen, bestående av overskytende kjernekapital, tilleggsavsetninger begrenset oppad til ett års rentegaranti og kursreguleringsfond, var 50 mrd. kroner ved utgangen av tredje kvartal 2007, 5 mrd. kroner lavere enn ved utgangen av 2. kvartal. I forhold til forvaltningskapitalen utgjorde bufferkapitalen 7 prosent, en nedgang på ett prosentpoeng siste kvartal.

Figur 5.6 Utviklingen i livselskapenes bufferkapital 2000 – 3. kv. 2007, prosent av FK.

Overskytende kjernekapital falt med 1 mrd. kroner i forhold til utgangen av 2006. For øvrig påvirkes bufferkapitalen særlig av utviklingen i kursreguleringsfondet som ved utgangen av tredje kvartal var på 22,8 mrd. kroner.

6. SKADEFORSIKRINGSSELSKAPER

- Økte finansinntekter
- Økt combined ratio i de største selskapene

Utvalget består av 42 selskaper. I fremstillingen er forsikringsselskapene delt inn i ulike grupper. De største konsernene vil bli omtalt i eget avsnitt. Utenlandske filialer i Norge er ikke inkludert i den generelle analysen, men fordi utenlandske filialer har en betydelig andel av det norske markedet, er det i et avsnitt gjengitt samlede tall for filialene basert på rapportering til Statistisk Sentralbyrå. Tabell 6.1 og 6.2 viser de ulike skadeforsikringsgruppenes markedsandeler målt i prosent av samlet forfalt bruttopremie og samlet forvaltningskapital.

Tabell 6.1 Markedsandeler målt etter forfalt bruttopremie

I prosent av samlet bruttopremie	1.-3. kv. 2007	1.-3. kv. 2006
Knyttet til konsern	39	40
Captives	7	6
Øvrige AS'er	8	8
Sjøforsikringsselskaper	4	4
Øvrige gjensidige	1	1
Filialer	40	41

Tabell 6.2 Markedsandeler målt etter forvaltningskapital

I prosent av samlet forvaltningskap.	30.09.2007	30.09.2006
Knyttet til konsern	43	42
Captives	15	14
Øvrige AS'er	7	6
Sjøforsikringsselskaper	3	3
Øvrige gjensidige	1	1
Filialer	32	33

Resultatutvikling

I 1.-3. kvartal 2007 hadde skadeselskapene et samlet resultat av ordinær virksomhet på 3,3 mrd. kroner, mot 2,9 mrd. kroner i samme periode i 2006. Økningen skyldes både bedring av teknisk resultat og høyere netto finansinntekter. Samlet økte finansinntektene med nesten 1 mrd. til 3,7 mrd. kroner, til tross for netto kurstap på obligasjonsporteføljen. Reduserte gevinster og økt tap på realisasjon av obligasjoner førte til et netto kurstap på 121 mill. kroner i 1.-3. kvartal i år, mot 77 mill. kroner i tap i samme periode i fjor.

Resultat av teknisk regnskap var 1,7 mrd. kroner i 1.-3. kvartal 2007, mot 1,6 mrd. kroner i samme periode i 2006. Økte premieinntekter for egen regning (f.e.r) og økt allokert investeringsavkastning bidro positivt, mens økning i erstatningskostnadene f.e.r trakk ned.

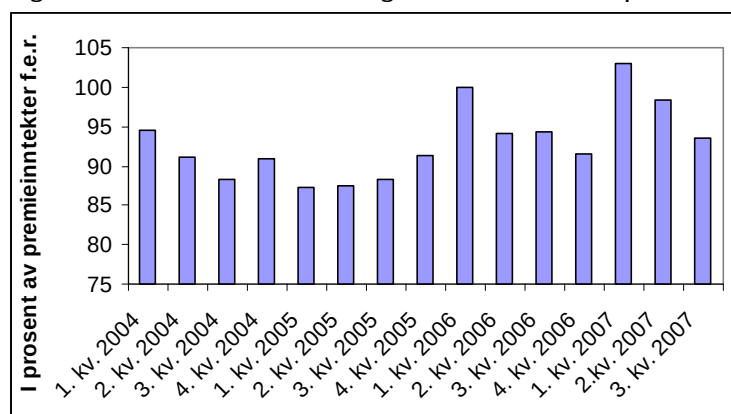
Premieinntekter f.e.r. steg med 1,5 mrd. kroner sammenlignet med samme periode i fjor til 17,2 mrd. kroner. Erstatningskostnadene f.e.r. steg med 1,2 mrd. kroner til 12,9 mrd. kroner i årets ni første måneder. Lønnsomheten av den forsikringsrelaterte virksomheten kan uttrykkes ved combined ratio, som er summen av erstatningskostnader og andre forsikringsrelaterte driftskostnader f.e.r., i prosent av premieinntekter f.e.r. Combined ratio for selskapene samlet var 93,6 prosent, mot 94,3 i samme periode i fjor. Nedgangen skyldes sterk nedgang i Captive-selskaperes skadeprocent. For de øvrige forsikringsgruppene har combined ratio

steget. Samlet for alle selskapene var skadeprocenten 75 og kostnadsprocenten 18,6 i årets ni første måneder.

Tabell 6.3 Samlet resultatutvikling for alle skadeforsikringsselskapene

Tall i mill. kr og prosent av premie f.e.r	1.-3. kv. 2007	% av premie	1.-3. kv. 2006	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	17 223		15 733	
Allokert investeringsavkastning	2 167	12,6	1 492	9,5
Andre forsikringsrelaterte inntekter (inkl. premierabatter og gevinstavtaler)	78	0,5	129	0,8
Erstatningskostnader f.e.r.	12 909	75,0	11 752	74,7
Forsikringsrelaterte driftskostnader f.e.r.	3 207	18,6	3 079	19,6
Endring i sikkerhetsavsetning mv.	1 603	9,3	965	6,1
Resultat av teknisk regnskap	1 748	10,1	1 559	9,9
Netto inntekter av finansielle eiendeler	3 737	21,7	2 777	17,6
Allokert investeringsavkastning	2 167	12,6	1 492	9,5
Andre inntekter/kostnader	8	0,0	14	0,1
Resultat av ordinær virksomhet	3 325	19,3	2 858	18,2

Figur 6.1 Kvartalsvis utvikling i combined ratio for alle skadeforsikringsselskapene

Figur 6.1 viser den kvartalsvise utviklingen av combined ratio for alle selskapene samlet. Fra og med 3. kvartal 2004 har combined ratio hvert kvartal vært høyere enn i tilsvarende kvartal året før, med unntak av 3. kvartal 2007 hvor combined ratio var 0,7 prosentpoeng lavere enn i 3. kvartal 2006. Som tidligere nevnt skyldes dette svært lav skadeprocent hos Captive-selskapene. For de andre selskapene var combined ratio også i 3. kvartal 2007 høyere enn i tilsvarende kvartal i fjor.

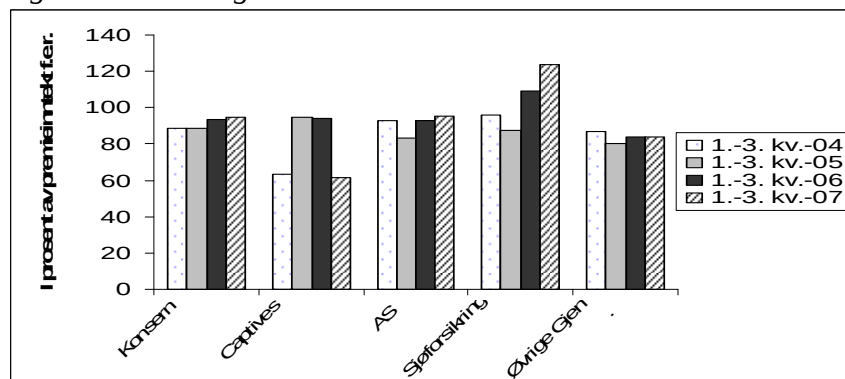
Av 42 selskaper viste 8 et negativt resultat av ordinær virksomhet i 1.-3. kvartal 2007. I 1.-3. kvartal i fjor var det 6 selskaper med negativt resultat av ordinær virksomhet.

Tabell 6.4 Resultatutvikling i ulike grupper av skadeforsikringsselskaper

(Tall i mill. kroner)		1.-3. kv. 2007	1.-3. kv. 2006
Knyttet til konsern	Teknisk resultat	1 539	1 345
	Resultat av ord. virksomhet	2 603	2 021
Captives	Teknisk resultat	53	105
	Resultat av ord. virksomhet	396	542
Øvrige AS'er	Teknisk resultat	147	91
	Resultat av ord. virksomhet	194	130
Sjøforsikringsselskaper	Teknisk resultat	-89	-65
	Resultat av ord. virksomhet	-7	39
Øvrige gjensidige	Teknisk resultat	98	83
	Resultat av ord. virksomhet	138	125
Alle selskaper	Teknisk resultat	1 748	1 559
	Resultat av ord. virksomhet	3 325	2 858

Økte premieinntekter f.e.r og økt allokert investeringsavkastning bidro til å bedre resultatene i Øvrige aksjeselskaper og Øvrige gjensidige. Gruppene Captives og Sjøforsikringsselskaper har i samme periode hatt en negativ resultatutvikling. I Captives ble det kostnadsført en økning i sikkerhetsavsetningene på nesten én milliard kroner som er hovedgrunnen til gruppens resultatnedgang. For sjøforsikringsselskapene er det høye, og økte, erstatningskostnader f.e.r.som er årsaken til svakere resultat.

Figur 6.2 Utvikling i combined ratio

Figur 6.2 viser hvordan gruppenes combined ratio har endret seg i 1.-3. kvartal siden 2004. Med unntak av Captives har alle gruppene hatt en økende combined ratio de tre siste årene. I 1.-3. kvartal 2007 har Øvrige gjensidige hatt minst endring med en økning på 0,3 prosentpoeng i forhold til samme periode i fjor. Sjøforsikring har hatt størst økning og med 123,8 prosent det høyeste combined ratio nivået. Sammenlignet med 1.-3. kvartal 2006 har skadeprosenten steget med 14 prosentpoeng til 102,2 prosent. Reduksjonen i combined ratio for Captives skyldes i stor grad en nedgang i skadeprosenten på 20 prosentpoeng. Denne gruppen har store kvartalsvise svingninger i combined ratio nivået.

Balanseutvikling

Samlet hadde skadeforsikringsselskapene en forvaltningskapital på 101,2 mrd kroner ved utgangen av 3. kvartal 2007. Det er en økning på 13,5 prosent siden utgangen av 3. kvartal 2006. Aksjer og andeler klassifisert som omløpsmidler utgjorde 14,8 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 3. kvartal 2007, en økning på 2,4 prosentpoeng i forhold til ett år tidligere. Obligasjoner og sertifikater klassifisert som omløpsmidler utgjorde 33,1 prosent, som innebærer en reduksjon på 10,2 prosentpoeng. Verdinedgang på obligasjonene er en årsak til reduksjonen. Obligasjoner som holdes til forfall har økt svakt fra 8,8 prosent til 9,7 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 3. kvartal 2007.

Tabell 6.5 Samlet balanseutvikling for alle skadeforsikringsselskapene

Tall i mill. kr og prosent av forvaltningskapital	30.09.2007	% av FK	30.09.2006	% av FK
Bygninger og faste eiendommer	4 123	4,1	3 504	3,9
Aksjer og andeler (omløpsmidler)	15 022	14,8	11 052	12,4
Obligasjoner og sertifikater (totalt)	44 783	44,2	46 307	51,9
Utlån	1 025	1,0	1 239	1,4
Ansvarlig kapital	20 883	20,6	18 432	20,7
Forsikringstekniske avsetninger	56 283	55,6	51 824	58,1
Forvaltningskapital	101 205		89 176	